

**MÕLEMA SUGUPOOLE
KAASAMINE
LTT AINETE ÕPETAMISEL**

KOOLIDELE

MÕLEMA SUGUPOOLE KAASAMINE LTT AINETE ÕPETAMISEL

ÜLDINFO

Vanuserühm	Täiskasvanud
Formaat	Töötuba (õpetajatele)
Kestus	2 korda 2 tundi

ÜLEVAADE

See töötuba on suunatud õpetajatele, et suurendada sooteadlikku lähenemisviisi loodus- ja reaalainete õpetamisel.

Sooteadlikkus on oluline näiteks selleks, et selgitada vajadusel erinevusi bioloogilise ja sotsiaalselt konstrueeritud soo vahel (inglise keeles on need mõisted vastavalt „sex“ ja „gender“) ning arutleda, kas suhtumine poistesse ja tüdrukutesse on koolides erinev. See eeldab õpetajatelt sobivat ettevalmistust ja tutvumist teemakohase kirjandusega, näiteks Hypatia teoreetilise raamistikuga.

Õpetajate koolitamine sootemadel on väga oluline, sest alateadlikult mõjutavad soostereotüübid õpetajate suhtumist oma õpilastesse (ja seda juhtub rohkem, kui õpetajad ise tajuvad). Samuti on õpilaste enda hoiakutes palju rohkem soostereotüüpe, kui me arvame. Näiteks võivad poisid eeldada, et neil on tüdrukutest paremad matemaatikateadmised või arvutioskused. Koolitades ja seeläbi teadlikkust tõstes saame me haridusvaldkonnas taolisi stereotüüpe kummutada.

EESMÄRGID

Koolituse eesmärk on suurendada sooteadlikkust LTT ainete õpetamisel ning anda osalejatele võimalus muuta oma õpetamisviisid kaasavamaks.

SOOVITUS TÖÖTOA LÄBI VIIMISEKS

See töötuba on abiks kõigile erinevate LTT ainete õpetajatele, aidates neil saada teadlikumaks (sotsiaalselt konstrueeritud) soo mõjust õpetamisele ja tegevustele klassis. Töötoa käigus saavad osalejad (õpetajad, õpetajakoolitajad ja õpetajaks õppivad tudengid) arutleda, millist rolli mängib sugu ja sookäsitlus nende enda õpetamispraktikas.

SIHTGRUPP

Vanus	Täiskasvanud
Osalejate arv	20 - 30
Juhendajate arv	2
Sihtgrupp	Õpetajad, õpetajate koolitajad ja õpetajaks õppivad tudengid.

FORMAAT

Töötuba, mis koosneb grupitööst ja ühisest arutelust.

KÄSITLETAVAD TEEMAD

Töötoas keskendutakse sooteadlikkuse tõstmisele nii teadusvaldkonnas üldiselt kui ka erinevate LTT ainete õpetamisel.

TÖÖTOA KESTUS

Soovitav kestus: ideaalis peaks töötuba kestma 2 korda 2 tundi, ent selle võib läbi viia ka väiksemas mahus. Kaks sessiooni võivad toimuda ka kahel erineval päeval..

TÖÖVAHENDID

Töötoas on ühendatud mitu erinevat formaati: eneserefleksioon, grupitöö ja üldine arutelu ning esitlused. Järgnevas tabelis on välja toodud soovituslikud töövahendid, mis on mõeldud töötoa kõigi erinevate osade jaoks.

VAJALIKUD MATERJALID

Koopiad õpilastele määratud kodusest tööst või ülesandest, mis on pärit koolis kasutatavast LTT aine õpikust	Igale osalejale üks
<i>Post-it</i> märkmepaberid ja (pasta)pliiatsid	Nii palju, et igale osalejale jätkuks
Projektor ja ekraan/sein	1
Kohv/tee ja suupisted pausi ajaks	Nii palju, et igale osalejale jätkuks
Suured <i>post-it</i> märkmepaberid või pabertahvlid	2 - 4

KASULIKUD VIITED, VIDEOD JA ARTIKLID

- [*One Size fits all?*](#) (inglise keeles) – õpetajakoolituse programm, mis on välja töötatud projekti TWIST käigus (*Towards Women In Science and Technology* - EL poolt rahastatud seitsmenda raamprogrammi (FP7) projekt).
- Õpetajakoolituse videod (inglise keeles), mida saab vaadata [projekti TWIST kodulehel](#) ja [YouTube'is](#)

ASUKOHT

Töötoa läbi viimiseks sobib õpetajate tuba, klassiruum või igasugune muu ruum, kus on võimalik kasutada esitlustehnikat (s.t. projektorit ja valget seinu/ekraani näitematerjalide tutvustamiseks). Töötoa võib läbi viia ka kohvikus vm hubase õhkkonnaga paigas, mis julgustab osalejaid rohkem oma mõtteid jagama ning soodustab elavat arutelu.

Ruum peab olema selline, et osalejad saaksid töötada ka väiksemates gruppides ja täita rühmatööna tehtavaid ülesandeid.

TEGEVUSE KIRJELDUS JA AJALINE MÄÄRATLUS

TÖÖ RÜHMADES

Osalejad töötavad rühmades (rühma suurus võib ulatuda paaridest 5-8 inimeseni) ning võtavad üheskoos osa ka üldistest aruteludest.

SISSEJUHATUS

Töötuba algab sissejuhatusega, kus selgitatakse töötoa eesmärke ning tutvustatakse soo ja soolise kaasamise teematikat üldisemalt. Osalejaid julgustatakse kogu töötoa jooksul küsimusi küsima, aruteludes osalema ning oma arvamust avaldama.

TEGEVUSE KÄIK

Siinkohal on oluline rõhutada, et igal juhendajal või esinejal on oma nägemus sellest, kuidas töötoa erinevaid osi läbi viia. Järgnev kirjeldus on vaid üks näide selle kohta, milline töötoa ülesehitus olla võiks. Lisaks on töötoas kasutatavad näited jm materjalid erinevates riikides ja koolides erinevad. Muide, ka see on teema, mis väärib võib-olla omaette arutelu.

Tutvusta sotsiaalselt konstrueeritud soo (*gender*) kontseptsiooni ja selgita, miks LTT ainete õpetamise kontekstis on oluline soostereotüüpidest rääkida ning neid ümber

lükata. Siinkohal võivad abiks olla PowerPointi esitlused ja videonäited (vaata YouTube'i linki kasulike viidete rubriigis). Töötoaks valmistumisel on oluline tutvuda temaatilise kirjandusega ning otsida oma koduriigist (-linnast/maakonnast) näiteid soolise kaasamise või hoopis soopõhise eraldamise kohta. Sobivateks näideteks võivad olla statistilised andmed või muud riiklikud/piirkondlikud näitajad. Võid tutvustada ka statistikat selle kohta, kas ja millised on erinevused erialavalikute tegemisel; kui palju naisi või mehi õpib näiteks meditsiini, inseneeria ja tehnikateaduste alal või õpetajaks.

Põhjalikum tutvumine teemakohase kirjandusega ja konkreetsete näidete otsimine võib olla üsna ajamahukas. Samas on see väärtuslik kogemus õpetajatele ning töötuba võib olulisel määral mõjutada (või isegi muuta) viisi, kuidas nad edaspidi koolitunde läbi viivad.

Soovitav programm ja ajakava:

- **Tervitussõnad, sissejuhatus** töötuppa ning eesmärkide tutvustamine (loe eesmärkide kohta lähemalt ülalpoolt). *10 minutit.*
- **Esitlus** (PowerPoint või muu esitlus ja/või video), mis käsitleb järgmiseid teemasid: „Mis on (sotsiaalne) sugu“ – „Kuidas me mõistame (sotsiaalse) soo kontseptsiooni?“ – „Miks me peaksime sellele teemale tundides ja õpetamise käigus tähelepanu pöörama?“ – „Miks see oluline on?“ – „(Sotsiaalne) sugu teadusstatistikas“. Proovi luua avatud õhkkond, kus osalejatel on mugav küsimusi esitada. Arutlege ühiselt näiteks teemadel: „Kui neile reaalteadused ei meeldi, õppigu siis kunsti!“ ning: „Kas see on probleem, et teadus- ja tehnikaerialadel õpib tüdrukuid vähem kui poisse?“. *30 minutit.*
- **(Enese)refleksioon:** Töötoa originaalversiooni autorid on selle ülesande jaoks välja pakkunud 4 soovituslikku lühivideot, millel on ka ingliskeelsed tõlked - vaata YouTube'i linki kasulike viidete rubriigis. Videod näitavad erinevaid (sh provokatiivseid) sooga seotud küsimusi ning need juhatavad sisse juhtivad Taani soouuringute ja haridusvadkonna teadlased. Olemasolevate videote asemel võib lindistada ka osalejate enda arvamusi ning neid ühiselt vaadata. Pärast iga video vaatamist suuna osalejaid väikestes

gruppides arutlema ning seejärel oma mõtteid üldise arutelu käigus ka teistega jagama. Kui olete kõik 4 videot läbi vaadanud, võib juhendaja ühise arutelu käigus tõstatada küsimuse: „Kas äsja kuulnud väljaütlemised, uurimistulemused ja videojärgsed arutelud on muutnud teie arusaamu selle osas, kuidas te õpetate?“ *60 minutit.*

- **Kohvipaus.** *20 minutit.*
- **Arutelu:** Enne töötoa läbiviimist otsi 4-5 näidet (need võivad olla kas õpilastele antud kodutööd või ülesanded koolis kasutatavatest õpikutest). Jaga need osalejatele laiali, nii et nad saaksid väiksemates gruppides (kus on nii mehi kui naisi) arutleda, kas ülesanded on sooliselt kaasavad või eraldavad ning miks nad nii arvavad. Seejärel palu osalejatel arutleda, mis on erinevate näiteülesannete head ja halvad küljed ning kuidas oleks võimalik neid täiustada (kaasavamaks muuta). *45 minutit.*
- **Teiste „parimad praktikad“:** Võimaluse korral proovi leida Eestis laidalaselt kasutatavast teadusraamatust või õpikust mõni ülesanne, mis oleks hea näide soolise kaasamise kohta. Selgita, miks sa just sellise ülesande valisid ning kuula ka teiste arvamusi. Teine võimalus on jagada osalejatele erinevaid kooliülesandeid ja paluda neil hinnata, kas need on näited soolisest kaasamisest või eraldamisest. Osalejad saavad oma mõtteid jagada järgneva ühise arutelu käigus. Samuti võid jagada TWISTI kodulehelt leitavaid juhiseid sooliselt kaasavamaks õpetamiseks ning arutada osalejatega, kas nad kasutaksid selliseid nõuandeid oma tundide täiustamiseks. *30 – 45 minutit.*

KOKKUVÕTE

Töötoa võib kokku võtta üldise hinnangu andmise ja peegeldava tagasisidega.

Osalejatel palutakse – taaskord gruppides – mõelda töötoas kogetule ja arutletule ning vastata järgmistele küsimustele:

- Mis sulle töötoa juures meeldis?
- Millest sinu meeles töötoas puudu jäi?

- Mis pani sind kõige rohkem omaenda õpetamispraktika peale mõtlema? Ja miks?
- Kas käesolev töötuba võiks sinu meelest muuta sinu edasist õpetamistegevust? Ning kui jah – siis kuidas?

Kõige lõpuks võib juhendaja paluda osalejatel kirjutada iseendale postkaardi, mis sadetakse neile 1-3 kuu jooksul pärast töötoa toimumist. Osalejad panevad kaardile kirja, milliseid konkreetseid omadusi või oskusi nad oma õpetajatöö juures muuta plaanivad.

SOOLISE KAASAMISE KRITERIUMID

On oluline koolitada õpetajaid sootemadel ning jagada neile rohkem infot, sest õpilastega suheldes lähtuvad õpetajad tahtmatult soostereotüüpidest. Ka õpilased kasutavad suheldes rohkem stereotüüpe, kui arvata võiks. Näiteks usuvad poisid sageli, et neil on tüdrukutest paremad matemaatikateadmised või arvutioskused. Koolitusi korraldades (ja seeläbi osalejate teadlikkust tõstes), on meil võimalus haridusvaldkonnas selliseid stereotüüpe kummutada.

Hypatia projekti käigus välja töötatud „soolise kaasamise kriteeriumid“ on olulised abivahendid teadlikkuse tõstmisel ning nende üle tasub arutleda ja kaasa mõelda koos inimestega, kes vastavaid koolitusi korraldavad. Järgnevalt toome välja mõned võimalused, kuidas töötuba erinevatel tasanditel kaasavamaks muuta.

TÖÖTOA OLULISUS INDIVIIDI TASANDIL:

- Töötuba peaks hõlmama erinevaid (koos)tööformaate, et osalejad saaksid eneserefleksiooni ajal mõtiskleda, avaldada oma arvamust ning jagada kogemusi grupitöö ja/või muude aruteluvormide käigus.
- Töötoas peaksid vahelduma erinevad esitlusvormid: nt videod, esitlused või ettekanded teadlastelt, kelle uurimisvaldkond hõlmab soouringuid või haridust.

TÖÖTOA OLULISUS KOOSTÖÖ TASANDIL:

- Töötoas peaksid olema esindatud erinevad koostöövormid: arutelud ja debatid gruppides, ühised arutelud ja esitlused, kuhu on kaasatud kõik osalejad, aga ka ülesanded paarides või väikestes rühmades (kuni 5 inimest).
- Üks töötoa eesmärk on anda osalejatele võimalus proovida erinevaid rolle, anda erinevatele inimestele võimalus suurema publiku ees ettekandeid teha ja oma mõtteid jagada jne.

TÖÖTOA OLULISUS INSTITUTIONAALSEL TASANDIL:

- Töötoa toimumiskoht peaks toetama töötoa formaati ja sobima nii grupitöödeks kui ka üldisteks aruteludeks. Üks võimalus on muuta töötoa ruum hubasemaks või kodusemaks, et osalejad tunneksid ennast vabamalt ja julgeksid rohkem oma mõtteid avaldada.
- Töötoa eesmärk on kutsuda osalejaid üles mõtisklema ja arutlema, kuidas nende õpetamistööd võib mõjutada institutionaalne tasand ning kas see mõjutab neid tegutsema soolise kaasatuse suunas või vastupidi. (NB! Institutionaalne tasand on oluline igasuguste planeeritud õpetamistevgevuste seisukohast)

TÖÖTOA OLULISUS ÜHISKONDLIKUL VÕI KULTUURILISEL TASANDIL:

- Töötuba aitab mõista, kuidas ühiskonnas üldiselt sootemaatikat käsitletakse (nii avalikult kui ka varjatult) ning kuidas sellised käsitlused ja arusaamad võivad omakorda mõjutada õpetamist ja õhkkonda koolitundides.
- Töötuba ärgitab osalejaid mõtlema selle üle, kuidas erinevad osapooled (hariduspoliitika korraldajad, rahastajad, huvigrupid) võivad sootemaatikast lähtuvalt koolitunde ja õpetamist mõjutada.
- Töötuba annab osalejatele võimaluse arutleda, kuidas nad saaksid tasakaalustada mõningaid soolise eristamise ilminguid ühiskonnas, kuidas

selliseid juhtumeid käsitleda koolitundides ja kuidas liikuda suurema soolise kaasatuse suunas.

ÕPPEVÄLJUNDID

Töötoa lõpuks peaksid osalejad oskama:

- Analüüsida, kuidas nende arusaamad soo(rollide)st mõjutavad nende õpetamisharjumusi.
- Analüüsida, kuidas nende õpetamisviisid saaksid olla sooliselt kaasavamad.

Töötoa lõpuks peaksid osalejatel olema:

- Üldised teadmised sootemaatikast ja soolisest kaasamisest, mis aitaksid neil tuvastada sooga seotud probleemkohti, mis õpetamise käigus tekkida võivad.
- Tadmised ja ideed, kuidas õpetades kaasata ja motiveerida paljusid erinevaid õpilasi.

KOOSTÖÖPARTNERITE ANDMED

Selle mooduli algversioon töötati välja Experimentariumi teaduskeskuses Hellerupis, Taanis. Kontakt: Sheena Laursen, sheenal@experimentarium.dk ja Christoffer Muusmann, christofferm@experimentarium.dk

**EXPERI
MENT
ARIUM**